

Μισέλ Φάις Στενογραφία ονείρων

Ενα μυθιστόρημα που πετσοκόπηκε με ψαλίδι και κατακερματίστηκε σε μια συλλογή 87 κειμένων

ΓΡΑΦΕΙΟ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΟΡΦΥΡΙΣ

Δεν μπορεί κανείς παρά να προβληματιστεί από τη συνεχή επανάληψη της αρχικής φράσης των κειμένων, 87 τον αριθμό, που απαρτίζουν το ανά χειράς βιβλίο του Μισέλ Φάις. «Κάποιες στιγμές νιώθεις ότι πεθαίνεις στη θέση ενός άλλου». Ογδόντα επτά φορές θα τη διαβάσει ο αναγνώστης. Κι άλλες τόσες το Αμίν. Τη λέξη που κλείνει κάθε κείμενο.

Παραδοξολόγημα; Παίγνιο των λέξεων; Ίσως. Αλλά εμένα μου θύμισε εκκλησιαστικά κείμενα. Τα Ειρηνικά της Λειτουργίας ή τα τροπάρια του Μεγάλου Κανόνος και αυτά των Χαιρετισμών.

Διαβάζοντας συνέχεια τη φράση και το κείμενο που ακολουθεί, θέλησα να τα αντιμετωπίσω ή μάλλον με υποχρέωσαν να τα αντιμετωπίσω σαν όνειρο, εφιαλτικό βέβαια τις πιο πολλές φορές, αλλά όνειρο ή μπορεί ακόμη να είναι απλώς μια «στενογραφία ονείρων», όπως γράφει ευφυώς ο Φάις στην 135η σελίδα.

Το βιβλίο μου άρεσε πολύ, το διάβασα με μολύβι. Μολύβι για να σημειώνω και να υπογραμμίζω, όχι μόνο για τις ανάγκες του παρόντος κειμένου, αλλά κυρίως για δική μου χρήση, για την ανάγκη να επανέρχομαι.

Ας δούμε λίγο κάποια στοιχεία των κειμένων ονείρων όπως εγώ τα εξέλαβα.

Κάποτε, πάνε είκοσι χρόνια και βάλτε νομίζω, είχα ρωτήσει τον συγγραφέα, γιατί δεν αποπειράται να γράψει ένα βιβλίο με ενιαία ιστορία, αρχή, μέση, τέλος και περιγραφές χώρων, πόλεων, προσώπων, τοπίων κ.τ.λ. Θυμάμαι την κοφτή απάντηση που έκοψε κάθε συζήτηση. Αδύνατον, τελείωσε αυτή η εποχή ή κάτι τέτοιο.

Κι όμως ιδού, έχουμε μπροστά μας ένα βιβλίο του βλέμματος και του αφητού. Ενός σαρδόνιου βέβαια βλέμματος κι ενός αντίστοιχου αφητού. Ο

αφηγητής, αυτίκοος αλλά και αυτόπτης μάρτυρας, άλλο δεν κάνει παρά να βλέπει και να ακούει ή καλύτερα να γράφει απ' όσα είδε κι άκουσε, κι άκουσε ό,τι εκείνος κρίνει σημαντικό. Και το σημαντικό το ερμηνεύει διαποτιζόντάς το με το σαρδόνιο χιούμορ του ύφους του. Σαν τον Γκόγια που χαράζοντας στον τσίγκο τα καπρίτσια και τα δεινά του πολέμου γράφει «το είδα». Βέβαια ο Γκόγια, όπως και στην περίπτωση μας ο Φάις, γνωρίζει έχοντας κάνει ψυχανάλυση ότι άλλο το όνειρο που είδες κι άλλο αυτό που δημιουργείς μιλώντας στη συνεδρία.

Ο Φάις λοιπόν γράφει αφαιρώντας πολλά σαν να γράφει με ψαλίδι κι αδιαφορεί παντελώς για άλλα τόσα. Κρατά περιγραφές ανθρώπων οι οποίες καθαιρούν αυτούς τους ανθρώπους από την ιδιότητα του ανθρώπου, επώνυμο πολίτη με παρελθόν και ιστορία, και τους καθιστούν πρόσωπα ενός τραγικού κουκλοθεάτρου, ανδρείκελα ενίοτε νευροσαστατούμενα, όπως γράφει ο Μάρκος Αυρηλίου.

Βέβαια αυτά τα ανδρείκελα, οι μαριονέτες, μπορούν, όπως γνωρίζουμε όσοι αγαπούμε το κουκλοθέατρο, να μας συγκινήσουν βαθιά, μέχρι δακρύων με την οδύνη και τη πάθη τους.

Αυτά τα πρόσωπα, άνδρες, γυναίκες, κάποτε παιδιά, σύντροφος μεταξύ τους ή σύζυγοι. Σύζυγοι με διαλυμένους γάμους, τύποι που δεν ξέρουμε και δεν θα μάθουμε τίποτε γι' αυτούς παρά σαφείς νύξεις του δράματός τους ή του υπαρξιακού τους πνιγηρού αδιέξοδου. Βέβαια άλλοτε μαθαίνουμε τι φορούν, άλλοτε πού κάθονται, τι πίνουν, γίνονται τηλεγραφήματα, στιγμιαίες εικόνες που αφήνουν έντονο το αποτύπωμά τους, όπως στα πλάνα της «Απεργίας» του Αϊζενστάιν ή του «Ανδalousιανού σκύλου» του Μπουνιουέλ. Εκεί, στην περίφημη σκηνή της εξόρυξης του οφθαλμού πολλοί δεν αντέχουμε να δούμε. Εδώ επίσης πολλές είναι οι στιγμές που σταματάς την ανάγνωση γιατί τα πρόσωπα μαριονέτες πονούν, κατακρουγούνται μεταξύ τους αλλά δεν σταματούν την παράσταση του δυσοίωνα και κωμικού κάποιες φορές μαζί μονόπρακτού τους. Ο αφηγητής σκηνογράφος και

ενδυματολόγος δίνει οδηγίες (σελ. 82 ή σελ. 36) σ' αυτή την ιστορία.

Την 28η σκηνή θα μου επιτρέψετε να πω πως διαβάζοντάς την ένιωσα ότι με αφορά. Το ατελιέ που είχα για τριάντα ένα χρόνια βρίσκεται στον σταθμό Λαρίσης, είναι διάδροφο και σχεδόν ερειπωμένο. Ο συγγραφέας το γνωρίζει καλά.

Ο ρυθμός των κειμένων και το μέγεθός τους μου θύμισαν το βιβλίο των «Ψαλμών», αλλά διαβάζοντας άρχισε να ξανασχηματίζεται στον μου κάτι που το ένιωσα εν σπέρματι από το πρώτο βιβλίο του και που σιγά σιγά έγινε νομίζω μέρος του ύφους του.

Τα βιβλία του Φάις είναι κολάζ. Κυβιστικοί πίνακες του πρώτου αναλυτικού κυβισμού. Όπως προαναφέρω, γράφει με ψαλίδι. Τα υλικά του με τα οποία συνθέτει το βιβλίο κολάζ είναι απολειφάδια ιστοριών, αποκόμματα, θραύσματα μικρότερα ή μεγαλύτερα. Προχωρώντας την ανάγνωση, ένιωσα ότι η ιστορία είναι μία κι έτσι μπορεί κανείς να μολπίσει για νουβέλα ή μυθιστόρημα.

Ενα μυθιστόρημα όμως που πετσοκόπηκε και κατακερματίστηκε από τον αφηγητή με την κρυφή ελπίδα να το κάνει πιο ισχυρό και πιο ακριβές.

Η μπορεί πάλι η όλη ιστορία στο σύνολό της να μην ήταν υποφερτή στον αφηγητή, να μετατρεπόταν σε εφιάλτη γι' αυτόν κι αποράσιση να την κατακρουγώσει και να την ανασυνθέσει. «Με χειρουργικές κινήσεις τεμάχισε το παρελθόν σου» (σελίδα 114).

Στην ανασύνθεση όμως υπάρχουν κενά, χάσματα μικρά ή μεγάλα όπως στα τελευταία έργα του Σεζάν που με τη σειρά τους οδήγησαν στον αναλυτικό κυβισμό. Πόσο μου θύμισε το έργο του Φάις τον «Ανθρώπο με την κιθάρα» του Πικάσο.

Όπως κι εκεί, έτσι και εδώ δεν ενochλούν τα κενά. Ισα ίσα είναι απαραίτητα για να μπορούμε να συνεχίσουμε την ανάγνωση που πυκνώνει επικίνδυνα ως προς τον φόρτο της οδύνης κάποιες φορές. Αλλά λειτουργούν ως ηρεμότερο πέρασμα στην επόμενη εκδοχή πόνου, αλλού γελάς, αλλού σφίγγεσαι.

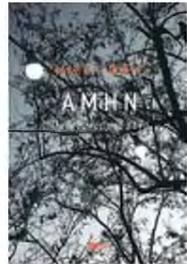
Το μικρό, βιτριολικό χιούμορ του Τόμας Μπέρνχαρτ είναι πολλές φορές αισθητό αλλά και η σοφή απαισιοδοξία αυτών που διάβαζε ο Μπέρνχαρτ, του Πασκάλ και του Σοπενχάουερ αναδύεται με λανθάνοντα τρόπο εδώ κι εκεί.

Ανέφερα πολλές φορές τη λέξη οδύνη χωρίς να αναφέρω την αιτία της. Η οδύνη αυτή γεννάται από την απώλεια, από το πένθος για την απώλεια προσφιλών προσώπων αλλά και καταστάσεων, απώλεια από τη συντριβή μιας συζυγικής σχέσης ή τη φθορά, τον ευτελισμό αυτής της σχέσης.

Απώλεια που πολλές φορές γίνεται συνειδητή πολύ καιρό πριν τον τυπικό χωρισμό. Τότε κάνουν την εμφάνισή τους τοξικά πάθη, πάθη που πηγάζουν από τον θύμο για τη ζωή που χαράμιζεται.

Πολλές φορές τα πρόσωπα πήραν στα μάτια μου τη μορφή μιας μετωνυμίας του αφηγητή συγγραφέα. Σαν να τους δάνεισε την ψυχή και τη φωνή του. Κάποτε ανεπιγνώστως, κάποτε συνειδητά και γι' αυτό λέει κάπου με τη φωνή ενός προσώπου: «Γι' αυτό θα τα πω, αν κάποτε τα πω σαν όλα αυτά που συνέβησαν σε μένα να μην συνέβησαν σε μένα αλλά σε μια άλλη».

Ο Γιώργος Πόρφυρις είναι ζωγράφος

Μισέλ Φάις
ΑΜΗΝ

Προσευχές στο Κενό.
Εκδ. Πατάκης, 2024,
σελ. 168
Τιμή 11 ευρώ

«Για ένα μαχαίρι».
Σχέδιο του
Φρανθίσκο Γκόγια
(1810-1820). Ένας
στραγγαλισμένος
ιερέας κρατά
στα χέρια του
έναν σταυρό.
Στο στήθος του
είναι καρφισωμένη
η περιγραφή του
εγκλήματος για το
οποίο δολοφονήθηκε
– η κατοχή μαχαίριου

